

Razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj tijekom razdoblja 2013.-2020.

Sažetak

Ekološka poljoprivreda predstavlja cjelokupni sustav upravljanja poljoprivrednim gospodarstvima i proizvodnjom hrane koji objedinjuje najbolje prakse gospodarenja u biljnoj i animalnoj proizvodnji, a koje osiguravaju očuvanje prirodnih resursa, okoliša, klime, održavanje visoke biološke raznolikosti, visoke standarde za dobrobit životinja i proizvodnih standarda. Republika Hrvatska raspolaže vrlo povoljnim agroekološkim uvjetima za poljoprivrednu proizvodnju koji osiguravaju veliki potencijal za razvojem ekološke poljoprivrede. Cilj rada je utvrditi kako se ekološka poljoprivreda razvijala u Republici Hrvatskoj (RH) tijekom razdoblja 2013. - 2020. Tijekom osmogodišnjeg istraživanog razdoblja, broj ekoloških proizvođača i prerađivača ekoloških proizvoda se povećao. Također, ukupno ekološki korišteno poljoprivredno zemljište se povećalo za 4,5 puta. Od ukupno ekološki korištenog poljoprivrednog zemljišta najzastupljenije su površine pod oranicama i vrtovima, slijede ih površine pod trajnim travnjacima, a zatim površine pod trajnim nasadima. U kategoriji trajnih nasada, najviše se površina nalazi pod voćnjacima, na drugome mjestu se nalaze maslinici, a na trećem mjestu se nalaze površine pod vinogradima. Od ekološke animalne proizvodnje, najzastupljeniji je bio uzgoj ovaca, goveda i peradi, a najmanje je bio zastupljen uzgoj svinja, pčelinjih zajednica i kopitara.

Glavne riječi: ekološka poljoprivreda, ekološka biljna proizvodnja, ekološka animalna proizvodnja, poljoprivredne površine, Republika Hrvatska

Uvod

Ekološka poljoprivreda je u svjetskim razmjerima definirana od strane Međunarodnog udruženja za razvoj ekološke poljoprivrede (IFOAM - The International Federation of Organic Agriculture Movements), te je prihvaćena od strane Ujedinjenih naroda, Svjetske zdravstvene organizacije (World health organization – WHO) i Organizacije za hranu i poljoprivredu (Food and agriculture organisation – FAO) te Vijeća Europske Unije. IFOAM definira ekološku poljoprivredu kao sustav proizvodnje koji održava zdravlje ljudi, tla i ekosustava; oslanja se na ekološke procese, bioraznolikost i prirodne cikluse prilagođene lokalnim uvjetima, umjesto unosa vanjskih tvari sa štetnim posljedicama te kombinira tradiciju, inovaciju i znanost s ciljem očuvanja okoliša, pravednih odnosa i dobre kvalitete života svih uključenih (IFOAM, 2022). Prema Kisić (2014.), ekološka poljoprivreda predstavlja poljoprivredu koncipiranu tako da štiti tlo, vodu, zrak, biljne i animalne te genetske resurse, nije za okoliš degradirajuća, tehnički je primjerena, ekonomski opstojna, a socijalno prihvatljiva. U svijetu postoji više od 16 naziva za ekološku poljoprivredu a neki od najčešće korištenih termina su organska, biološka, organsko-biološka, prirodna, alternativna, biodinamička poljoprivreda i permakultura. Ekološka poljoprivreda temelji se na četiri načela, a to su načelo zdravlja, ekologije, sigurnosti – brige i pravednosti. Načelo zdravlja se odnosi na održavanje i povećanje zdravlja tla, biljaka, životinja i ljudi. Naime, zdrava tla osiguravaju proizvodnju zdravih usjeva koji osiguravaju zdravlje životinja i ljudi. Načelo ekologije se odnosi na rad unutar životnih ekoloških sustava i ciklusa, na način da se prirodni sustavi oponašaju i održavaju kako bi se održala ekološka ravnoteža kroz do-

¹ Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet, Odsjek za agroekologiju, Zavod za opću proizvodnju bilja, Svetošimunska cesta 25, 10000 Zagreb, Hrvatska
Autor za korespondenciju: dbilandzija@agr.hr

bro osmišljene sustave gospodarenja koji doprinose očuvanju biološke raznolikosti i genetskih resursa. Načelo sigurnosti – brige se odnosi na vođenje međusobne brige i brige za okoliš kako bi se povećala učinkovitosti i produktivnosti sustava bez ugrožavanja sigurnosti zdravlja te dobrobiti ljudi i planeta. Načelo pravednosti se odnosi na stvaranje - građenje odnosa koji osiguravaju pravednost s obzirom na okoliš i životne prilike odnosno osiguranje dovoljnih količina kvalitetne hrane za sve uz ostvarivanje primjerene ekonomske dobiti za poljoprivrednike. Ekološka poljoprivreda počela se razvijati početkom 20-ih godina prošlog stoljeća kada su se pojavili pojedinci zabrinuti za onečišćenje okoliša koje uzrokuje konvencionalna poljoprivreda. Zahtjevi za hranom proizvedenom ekološkim načinom proizvodnje rastu iz mnogih razloga poput sigurnosti hrane, prehrane, kvalitete okoliša i socijalne pravednosti (Puđak i Bokan, 2011.). Prema Grahovcu (2005), tri su razdoblja u razvoju ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj, koja obuhvaćaju razdoblje do 1991. godine (početak razvoja ekološke poljoprivrede), razdoblje od 1991. do 2001. godine (pojava specijaliziranih prodavaonica „zdrave hrane“, osnivanje brojnih udruga za promicanje ekološke poljoprivrede) i razdoblje od 2001. godine koje obilježava stvaranje i razvoj institucionalnog i zakonodavnog okvira ekološke proizvodnje. U posljednje vrijeme zabilježen je značajan porast ekološke poljoprivrede u svijetu i Republici Hrvatskoj (RH). Cilj ovoga rada je utvrditi razvoj ekološke poljoprivrede u RH tijekom razdoblja 2013. - 2020. godina.

Materijali i metode

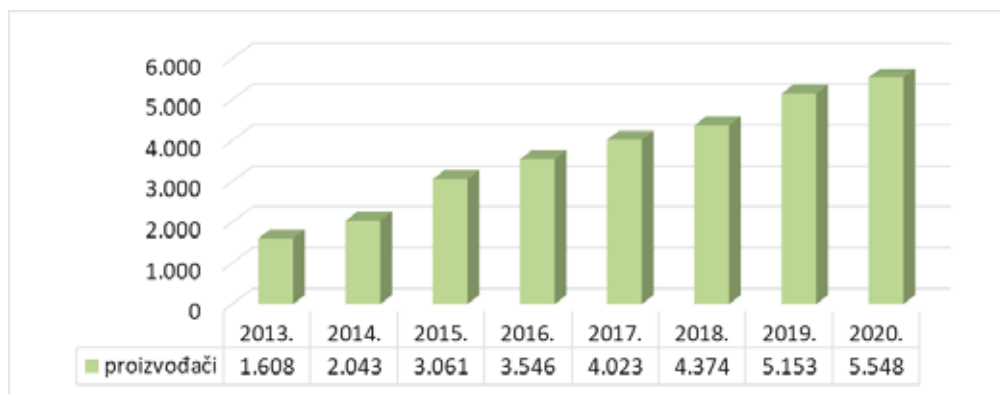
Pregled razvoja ekološke poljoprivrede u RH napravljen je temeljem analize dostupnih podataka o ekološkoj poljoprivredi u RH prikupljenih od strane Državnog zavoda za statistiku (DZS, 2022.). Podaci su analizirani i interpretirani deskriptivnom statistikom. Dostupni podaci obuhvaćaju razdoblje između 2013. i 2020. godine. Analizom su obuhvaćeni podaci o broju ekoloških poljoprivrednih subjekata u RH, odnosno broju poljoprivrednih proizvođača i prerađivača; površinama ekološkog korištenoga poljoprivrednog zemljišta u RH po kategorijama; površinama ekoloških trajnih nasada u RH i podaci o broju grla ekološki uzgojene stoke po vrstama u RH u završenom razdoblju odnosno proizvodnje u skladu s načelima ekološkoga gospodarenja koja je certificirana (s ekološkom oznakom) tj. uključena u sustav kontrole. Prema metodološkim objašnjenjima DZS-a, izvor podataka je administrativni popis ekoloških proizvođača pri Ministarstvu poljoprivrede, a DZS prikuplja i obrađuje podatke koje su poslala kontrolna tijela. Korištena poljoprivredna površina obuhvaća oranice, vrtove, povrtnjake, livade, pašnjake, rasadnike, voćnjake, maslinike, vinograde i površine pod ostalim trajnim usjevima. Oranice i vrtovi predstavljaju zemljišta koja se redovito obrađuju i kultiviraju te se nalaze u sustavu plodoreda najmanje posljednjih pet godina i zasađena su ili zasijana oraničnim usjevima, povrćem, cvijećem i ukrasnim biljem. Livade i pašnjaci su površine korištene za ispašu te spremnije sijena i silaže. Voćnjaci u ekološkom uzgoju uključuju intenzivne i ekstenzivne voćnjake, pri čemu su intenzivni voćnjaci veći gusti nasadi voćnih stabala (0,1 ha ili više) namijenjeni uglavnom za tržište, a plantaže su uređene tako da se može koristiti moderna poljoprivredna tehnologija i mehanizirana obrada. Ekstenzivni voćnjaci uglavnom su travnjački voćnjaci pretežno starih sorti voćnih stabala. Vinogradi su površine na kojima se vinova loza uzgaja u gustim nasadima, a vinova loza u kućnim vrtovima nije uključena u površine vinograda. Maslinici su površine gdje masline rastu s razmakom od najviše 20 metara i s najviše 10 metara pojasa pomoćnog zemljišta. Rasadnici su površine zemljišta na kojima se uzgajaju mlade drvenaste biljke namijenjene za kasnije presađivanje, a obuhvaćaju rasadnike vinove loze i podmladaka, voćnih stabala i grmova bobičastog voća, komercijalne rasadnike šumskih stabala te rasadnike ukrasnih biljaka.

Rezultati i rasprava

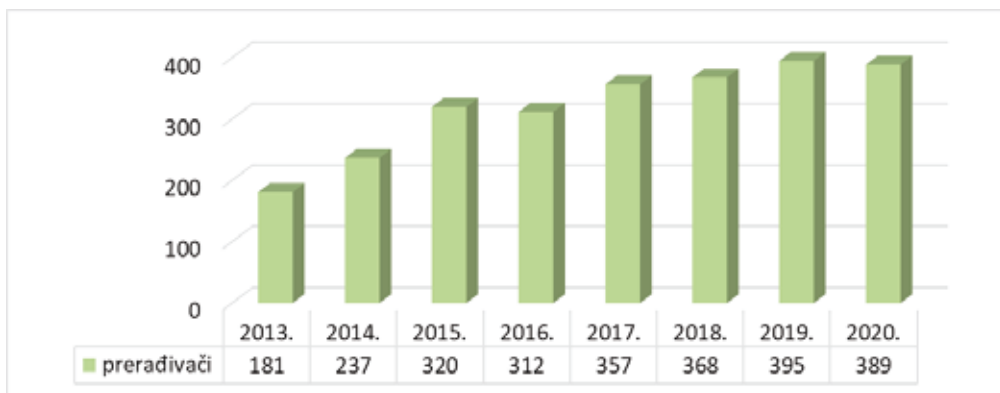
Prema podacima prikazanim na grafikonu 1., broj ekoloških poljoprivrednih proizvođača je kontinuirano rastao od 2013. do 2020. godine. Tijekom istraživanog razdoblja, broj poljoprivrednih proizvođača je porastao za 3940, a najveći porast u jednoj godini je zabilježen 2015. godine kada se broj proizvođača povećao za 1.018.

Grafikon 1. Broj ekoloških poljoprivrednih proizvođača u RH tijekom razdoblja 2013.-2020.

Graph 1. Number of organic agricultural producers in the Republic of Croatia during the period 2013-2020

Broj prerađivača ekoloških proizvoda je također kontinuirano rastao od 2013. do 2020. godine, te je u 2020. godini zabilježeno 208 prerađivača više u odnosu na 2013. godinu (grafikon 2.). Iznimku u porastu broja prerađivača ekoloških proizvoda predstavlja 2016. godina, kada se broj prerađivača smanjio za 8 u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 2.).

Grafikon 2. Broj prerađivača ekoloških proizvoda u RH tijekom razdoblja 2013.-2020. /

Graph 2. Number of processors of organic products in the Republic of Croatia during the period 2013-2020

Od ukupnog broja prerađivača ekoloških proizvoda, najzastupljeniji je broj prerađivača u proizvodnji ostalih prehrambenih proizvoda, gdje je zabilježen porast od 112 prerađivača od 2013. do 2020. godine (tablica 1.). Iduća najzastupljenija kategorija prerađivača je u proizvod-

nji pića, a treća po redu najzastupljenija kategorija su prerađivači u proizvodnji biljnih i životinjskih ulja i masti (tablica 1.). Najmanje su zastupljeni prerađivači u kategorijama prerada i konzerviranje mesa i mesnih proizvoda te proizvodnja pekarskih proizvoda i tjestenina, iako je važno napomenuti kako za većinu godina u istraživanom razdoblju podaci o broju prerađivača u navedenim kategorijama nisu dostupni zbog povjerljivosti (tablica 1.). Iduća najmanje zastupljena kategorija prerađivača ekoloških proizvoda je proizvodnja mliječnih proizvoda, gdje je zabilježeno 3 prerađivača manje u 2020. godini u odnosu na 2013. godinu (tablica 1.).

Tablica 1. Broj prerađivača ekoloških proizvoda po kategorijama u RH tijekom razdoblja 2013.-2020. **Table 1.** Number of processors of organic products by categories in the Republic of Croatia during the period 2013-2020

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Prerada i konzerviranje mesa i mesnih proizvoda / Processing and canning of meat and meat products	Z	Z	Z	Z	4	5	7	-
Prerada i konzerviranje voća i povrća / Processing and canning of fruits and vegetables	14	33	36	43	70	50	53	60
Proizvodnja biljnih i životinjskih ulja i masti / Production of vegetable and animal oils and fats	40	37	37	33	51	82	82	85
Proizvodnja mliječnih proizvoda / Production of dairy products	9	8	9	8	16	11	7	6
Proizvodnja mlinarskih i škrobnih proizvoda / Production of mill and starch products	4	8	7	5	13	18	12	14
Proizvodnja pekarskih proizvoda i tjestenina / Production of bakery products and pasta	Z	Z	Z	4	5	Z	Z	9
Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda / Production of other food products	31	10	40	86	91	118	142	143
Proizvodnja pića / Beverage production	45	43	29	35	42	97	88	102

(Z: podatak radi povjerljivosti nije objavljen)

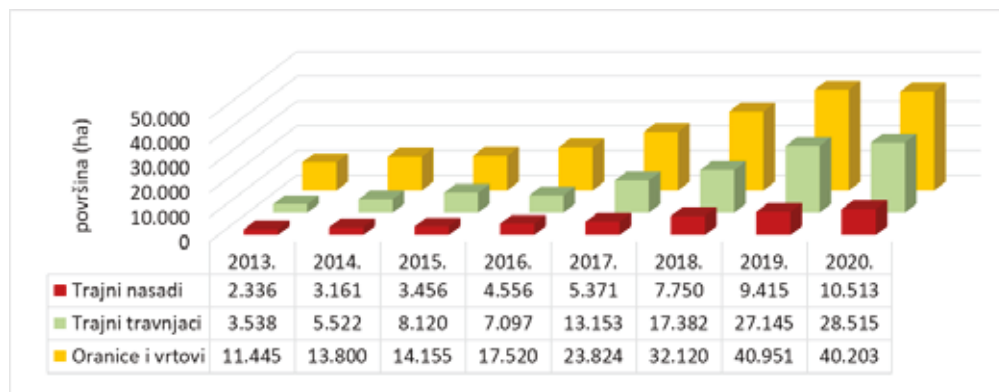
Ukupna površina ekološkog korištenoga poljoprivrednog zemljišta se od početka istraživanog razdoblja kontinuirano povećavala. Od 2013. godine se površina korištenoga poljoprivrednog zemljišta povećala za 4,5 puta i u 2020. godini je iznosila 79.231 ha (grafikon 3.).

Grafikon 3. Ukupna površina ekološkog korištenoga poljoprivrednog zemljišta (ha) u RH tijekom razdoblja 2013.-2020. / **Graph 3.** Total organically utilized agricultural area (ha) in the Republic of Croatia during the period 2013-2020

Od ukupne površine ekološkoga korištenoga poljoprivrednog zemljišta, najzastupljenija kategorija korištenja zemljišta je oranice i vrtovi, slijede trajni travnjaci a najmanje zastupljena kategorija ekološkog korištenoga poljoprivrednog zemljišta je trajni nasadi (grafikon 4.). Sve tri navedene kategorije bilježe većinom kontinuirani porast površina od početka promatranog razdoblja. Tijekom osmogodišnjeg razdoblja, površine pod oranicama i vrtovima su se povećale za 3,5 puta, površine pod trajnim travnjacima za 8 puta, a površine pod trajnim nasadima za 4,5 puta (grafikon 4.)

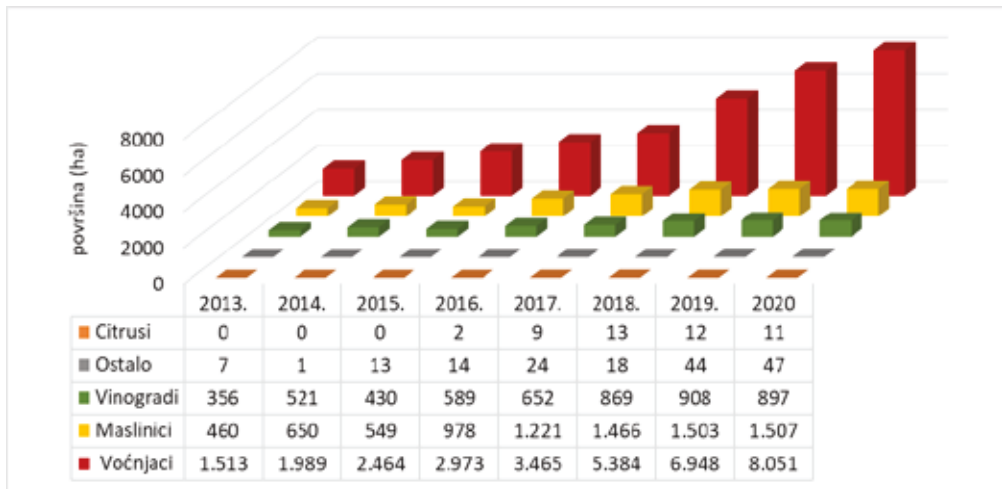
Grafikon 4. Površina ekološkog korištenoga poljoprivrednog zemljišta po kategorijama (ha) u RH tijekom razdoblja 2013.-2020. / **Graph 4.** Total organically utilized agricultural area by categories (ha) in the Republic of Croatia during the period 2013-2020

Kategorija trajnih nasada podijeljena je na 5 potkategorija koje obuhvaćaju voćnjake, vinograde, maslinike, površine pod citrusima, te kategoriju koja obuhvaća ostalo poput uzgoja božićnih drveća, rasadnike i dr., a njihovo korištenje tijekom razdoblja 2013.-2020. je prikazano na grafikonu 5. U hrvatskom ekološkom uzgoju trajnih nasada, najmanje su zastupljene površine pod ekološkim uzgojem citrusa koji se do 2016. godine nisu uzgajali. Od 2016. godine, površine pod citrusima su bilježile kontinuirani porast i u 2020. godini su se citrusi uzgajali na 11 ha. U odnosu na površine pod citrusima, nešto je veća zastupljenost površina u kategoriji ostalo koje su se povećale tijekom razdoblja 2013.-2020. za 40 ha. Površine pod ekološkim uzgojem vinove loze su se povećale za 2,5 puta (za 541 ha) tijekom promatranog razdoblja, iako porast nije bio kontinuirani uslijed zabilježenog smanjenja površina 2015. i 2020. godine u odnosu na prethodnu godinu. Površine pod ekološkim maslinicima su bilježile kontinuirani porast, uz iznimku 2015. godine, te su se povećale za 3,2 puta tijekom promatranog razdoblja i u 2020. godini je preko 1500 ha bilo pod ekološkim uzgojem maslina. Od svih kategorija ekoloških trajnih nasada, najveće površine zemljišta su pod voćnjacima. Površine pod ekološkim voćnjacima su se kontinuirano povećavale svake godine. Tijekom osmogodišnjeg razdoblja su se površine pod voćnjacima povećale za 5,3 puta, i u 2020. godini se preko 8 000 ha nalazilo pod ekološkim uzgojem voća.

Razvoj ekološke animalne proizvodnje tijekom razdoblja 2013.-2020. prikazan je u tablici 2. Od ekološkog uzgoja stoke, najzastupljeniji je bio uzgoj ovaca, goveda i peradi, a najmanje je bio zastupljen uzgoj svinja, pčelinjih zajednica i kopitara. Uzgoj svinja se smanjio za 2,6 puta, a pčelinjih zajednica za 0,9 puta u 2020. godini u odnosu na 2013. godinu. Ostala vrsta stoke je zabilježila porast u ekološkom uzgoju. Uzgoj goveda se povećao za 3,4 puta, ovaca za 3,1 put, koza za 2,6 puta, peradi za 2,4 puta, a kopitara za 3,4 puta u 2020. godini u odnosu na 2013. godinu.

Grafikon 5. Površina ekoloških trajnih nasada po kategorijama (ha) u RH tijekom razdoblja 2013.-2020. / **Graph 5.** Area of organic perennial crops by categories (ha) in the Republic of Croatia during the period 2013-2020

Tablica 2. Broj grla ekološki uzgojene stoke po vrstama u RH tijekom razdoblja 2013.-2020.

Table 2. Number of organic livestock by species in the Republic of Croatia during the period 2013-2020

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Goveda / Cattle	6.540	7.308	7.002	14.442	17.226	19.613	21.551	22.302
Svinje / Pigs	1.122	961	1.114	1.083	1.468	1.887	2.873	420
Ovce / Sheep	19.411	21.690	23.774	50.135	54.583	62.315	65.632	61.382
Koze / Goats	1.769	1.552	2.163	3.080	3.381	4.199	5.597	4.693
Perad / Poultry	2.036	2.540	2.093	3.388	2.174	1.870	1.523	4.918
Kopitari / Equines	874	291	265	1.753	1.929	2.388	2.234	3.003
Pčelinje zajednice / Bee communities	2.678	3.649	3.418	2.065	1.721	2.022	2.023	2.367

Pregledom literature, utvrđen je trend porasta površina pod ekološkom poljoprivredom u Hrvatskoj u razdoblju od 2006. do 2009. godine od prosječno 33% godišnje, odnosno zabilježen je porast sa 6.008 ha u 2006. godini na 14.193 ha poljoprivrednog zemljišta u 2009. godini (MPRRR, 2011.). Nadalje je utvrđeno kako je i tijekom jedanaestogodišnjeg razdoblja 2005.-2015. zabilježeno značajno povećanje površina i broja poljoprivrednih gospodarstava uključenih u ekološki uzgoj bilja i domaćih životinja u RH (Gugić i sur., 2017.). Prema Gugić i sur. (2017.), ekološko stočarstvo nalazilo se u razdoblju 2005.-2009. godine u ranoj fazi razvoja, a u razdoblju 2010.-2015. godine se nalazilo u porastu u odnosu na prethodno petogodišnje razdoblje, pri čemu je najveći porast zabilježen u ekološkom uzgoju ovaca, dok je ekološki uzgoj goveda stagnirao. U razdoblju od 2007. do 2017. godine površine pod ekološkom proizvod-

njom porasle su za trinaest puta ali su činile mali udio (6,46%) u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama (Grgić i sur., 2019.). U 2017. godini ekološkom proizvodnjom se bavilo 4.023 proizvođača te su Grgić i sur. (2019.) predviđali da bi u 2020. godini njihov broj mogao porasti za 15,7% odnosno dosegnuti broj od 4.655. Provedenim istraživanjem je utvrđeno kako je predviđeni porast broja proizvođača čak i veći te je u 2020. godini dosegao 5.548. Na području Europske unije (EU), ukupno korišteno poljoprivredno zemljište u ekološkoj poljoprivredi se u državama članicama povećalo u odnosu na prethodno razdoblje, te je u 2020. godini iznosilo 14,7 milijuna hektara što predstavlja 9,1% ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta u EU (Eurostat, 2020.). Prema zajedničkom izvješću Istraživačkog instituta za ekološku poljoprivredu i Međunarodnog udruženja za razvoj ekološke poljoprivrede (FiBL/IFOAM, 2021), ekološka poljoprivreda se u 2021. godini prakticirala u 187 zemalja svijeta, ukupna površina pod ekološkom poljoprivredom proizvodnjom je iznosila 72,3 milijuna ha odnosno 1,5% ukupnog svjetskog poljoprivrednog zemljišta te je bilo 3,1 milijun proizvođača ekoloških proizvoda.

Zaključak

Tijekom osmogodišnjeg istraživanog razdoblja 2013.-2020., broj proizvođača se povećao za 3,4 puta a broj prerađivača ekoloških proizvoda za 2,1 put. Ukupno ekološki korišteno poljoprivredno zemljište se povećalo za 4,5 puta, od čega su se površine pod oranicama i vrtovima povećale za 3,5 puta, površine pod trajnim travnjacima za 8 puta, a površine pod trajnim nasadima za 4,5 puta. U kategoriji trajnih nasada, najviše se površina nalazi pod voćnjacima čije su se površine povećale za 5,3 puta, slijede ih maslinici s povećanjem površina od 3,2 puta, a na trećem mjestu se nalaze površine pod vinogradima koje su se povećale za 2,5 puta u 2020. u odnosu na 2013. godinu. Od ekološke animalne proizvodnje, najzastupljeniji je bio uzgoj ovaca, goveda i peradi, a najmanje je bio zastupljen uzgoj svinja, pčelinjih zajednica i kopitara. S obzirom da Republika Hrvatska ima povoljne uvjete za razvoj ekološke poljoprivrede, sve veću težnju za održivim razvojem, sve većim poticajima za ekološku poljoprivrednu proizvodnju, a i utvrđeni znatan porast u posljednje vrijeme, za pretpostaviti je da će se ovakav trend razvoja ekološke poljoprivrede nastaviti i u budućnosti.

Literatura

- DZS – Državni zavod za statistiku URL: https://www.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_language=hr&px_type=PX&px_db=Poljoprivreda%2c+lov%2c+%c5%a1umarstvo+i+ribarstvo (05.03.2022.)
- Eurostat - Organic farming statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Organic_farming_statistics (24.03.2022.)
- FiBL i IFOAM - Research Institute of Organic Agriculture i The International Federation of Organic Agriculture Movements (2021.) *The World of Organic Agriculture - Statistics and Emerging Trends 2021*. URL: <https://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2021.html> (24.03.2022.)
- Grahovac, P. (2005.) *Ekonomika poljoprivrede*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
- Grgić, I., Ivanković, M., Čagalj, M., Miličević, M., Zrakić Sušac, M. (2019.) Ekološka poljoprivredna proizvodnja Hrvatske i turizam. *Glasnik zaštite bilja*, 42 (4), 8-13.
- Gugić, J., Grgić, I., Dorbić, B., Šuste, M., Džepina, M., Zrakić, M. (2017.) Pregled stanja i perspektiva razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. *Glasnik zaštite bilja* 3, str.20-30
- IFOAM – The International Federation of Organic Agriculture Movements URL: <https://www.ifoam.bio/> (15.03.2022.)
- Kisić, I. (2014.) *Uvod u ekološku poljoprivredu*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet.
- MPRRR (Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja) - *Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.-2016. godine*. Zagreb: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.
- Pudak, J., Bokan, N. (2011.) Ekološka poljoprivreda - indikator društvenih vrednota, *Sociologija i prostor*, 2, 137-163

Prispjelo/Received: 25.3.2022.

Prihvaćeno/Accepted: 11.4.2022.

Development of Organic Agriculture in the Republic of Croatia during the Period 2013-2020

Abstract

Organic agriculture represents a complete farm management system and food production system that combines best management practices in plant and animal production, that ensures the conservation of natural resources, environment, climate, it is maintaining high biodiversity, high standards of animal welfare and high production standards. The Republic of Croatia has very favourable agroecological conditions for agricultural production, which provides great potential for development of organic agriculture. The aim of this paper is to determine development of organic agriculture in the Republic of Croatia during the period 2013-2020. During the studied eight-year period, the number of organic producers and processors of organic products has increased. Furthermore, the organically utilized agricultural land increased by 4.5 times, of which most common are arable land and gardens, grasslands and perennial cropland. In the category of perennial cropland, the most common are orchards, on the second place are olive groves, and on the third place are vineyards. Considering animal organic production, the most common was breeding of sheep's, cattle and poultry, while the least common was breeding of pigs, bees and ungulates.

Keywords: *organic agriculture, organic plant production, organic animal production, agricultural area, Republic of Croatia*